

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Факультет економічних наук
Кафедра обліку і аудиту

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Перший проректор

 Юрій КОТЛЯР
«19» серпня 2025 року

РОБОЧА ПРОГРАМА

НАУКОВА ПРАКТИКА

Галузь знань 03 «Гуманітарні науки»

Спеціальність 032 «Історія та археологія»

Рівень вищої освіти – третій (освітньо-науковий)

Розробник

Алла УЖВА

Завідувач кафедри розробника

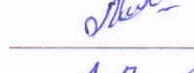
Юрій ВЕЛИКИЙ

Завідувач кафедри спеціальності

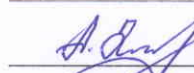
Ірина МІРОНОВА

Гарант освітньої програми

Ірина МІРОНОВА

Завідувач відділу аспірантури

Алла УЖВА

Начальник НМВ

Євгенія ПОСТИКІНА

Миколаїв – 2025 рік

1. Опис навчальної дисципліни

<i>Найменування показника</i>	<i>Характеристика</i>
Найменування дисципліни	Наукова практика
Галузь знань	03 Гуманітарні науки
Спеціальність	032 Історія та археологія
Освітньо-наукова програма	Історія та археологія
Рівень вищої освіти	Третій (освітньо-науковий)
Статус дисципліни	Нормативна
Курс навчання	4
Навчальний рік	2025–2026 н. р.
Номер семестрів	8-й
Загальна кількість кредитів ЄКТС/годин	2 кредити / 60 годин
Годин самостійної роботи	60 годин
Мова викладання	Українська
Форма підсумкового контролю	Диференційований залік

2. Мета, завдання та результати наукової практики

Наукова практика є невід’ємною складовою програми підготовки здобувачів вищої освіти на третьому освітньо-науковому рівні підготовки. Вона становить важливу та обов’язкову ланку в підготовці висококваліфікованих спеціалістів до майбутньої діяльності за фахом, забезпечуючи їх відповідність зростаючим вимогам роботодавців та власну конкурентоспроможність на ринку праці. Наукова практика аспірантів галузі знань 032 «Гуманітарні науки», спеціальності 032 «Історія та археологія» здійснюється відповідно до «Освітньо-наукової програми третього освітньо-наукового рівня вищої освіти ступеня «доктор філософії».

Науково-практична підготовка забезпечує закріплення теоретичних знань, а також набуття, вдосконалення і розширення професійних компетентностей, необхідних для успішної роботи за обраною спеціальністю. Вона надає здобувачам науково-практичний досвід діяльності за фахом, сприяє формуванню наукового підходу щодо формування професійних умінь і навичок для прийняття самостійних рішень та розв’язування значущих проблем у сфері історії та археології, науки, розширення та переоцінки вже існуючих знань і професійної практики. У процесі проходження наукової практики аспірант в конкретній установі (закладі), яка може виступати стейкхолдерами даної освітньо-наукової програми, набуває досвід застосування наукових методів на практичних прикладах в межах обраної спеціальності.

Наукова практика – є завершальним етапом навчання та передуює захисту здобувачами вищої освіти дисертаційних робіт. Вона передбачає узагальнення й

удосконалення здобутих ними знань, практичних умінь і навичок, оволодіння професійним досвідом з метою їх підготовки до самостійної трудової діяльності, а також презентації матеріалів щодо виконаної дисертаційної роботи.

Під час проходження практики аспірант повинен виконати самостійне наукове дослідження, творчо застосовуючи теоретичні знання, набуті під час навчання, для вирішення широкого кола аналітичних та сучасних управлінських завдань. Інформаційно-аналітичні матеріали практики завершують практичну канву підготовки дисертації доктора філософії.

Метою практики є формування у аспірантів системи знань і набуття практичних навичок щодо професійних компетентностей, необхідних для інноваційної, науково-

дослідної та виробничої діяльності з розробки та впровадження новітніх розробок, які дають можливість переосмислити наявне та створити нове цілісне знання та/або професійну практику для розв'язання наукових задач в сфері і з дотриманням норм академічної доброчесності і врахування соціальних, економічних, екологічних та правових аспектів.

Розпочати або продовжити науково-практичні відносини з конкретними установами (зкладами), які можуть виступати стейкхолдерами даної освітньо- наукової програми.

Наукова практика аспірантів проводиться у відповідності з освітньо-науковою програмою в 8 семестрі і триває 2 тижня. Керівництво практикою аспіранта здійснюється відділом аспірантури, докторантури та науковим керівником аспіранта від університету та керівником практики від установи – бази практики. Керівником практики від установи є висококваліфікований фахівець, що призначається наказом, відповідає за організацію практики, забезпечуючи можливість виконання робочої програми практики.

Проходження наукової практики потребує оформлення індивідуального завдання аспіранта на практику. Індивідуальне завдання наукової практики визначається керівником практики від університету спільно з аспірантом. Тематика індивідуальних завдань обирається в залежності від теми дослідження і охоплює широке коло питань, пов'язаних з аналізом стану, організації та ефективності діяльності бази практики. Звіт з проходження практики - це основний підсумковий документ. Акт впровадження/апробації результатів дисертаційного дослідження в технологічний, операційний, управлінський, економічний або інші процеси в конкретній установі (зкладі) – базі практики, з метою практичного застосування наукового дослідження аспіранта.

Завдання наукової практики:

- закріпити теоретичні знання з вивчених дисциплін;
- розробка проекту анотації дисертації на здобуття кваліфікації «доктор філософії» з метою подальшого удосконалення за рекомендаціями закладу-бази практики;
- ознайомитися з необхідною проектною, технічною і діловою документацією конкретної установи/закладу;
- вибрати найбільш раціональний метод вирішення проблеми установи/закладу за рахунок впровадження наукових досліджень та визначити критерій оптимальності рішення;
- оцінити науково-практичний рівень власного дисертаційного дослідження в технологічних, операційних, управлінських, економічних або інших процесах конкретної установи (закладу) – бази практики та рекомендувати його до використання, отримати акт впровадження/апробації результатів дисертації;
- поглибити знання у раціоналізаторській та винахідницькій роботі, спрямованій на створення конкурентоздатної продукції, захищеною патентами та авторськими правами;
- за результатами отриманих знань з дисципліни «управління науковими проектами» проявити майстерність щодо умінь переконливого презентаційного представлення в наочній формі практичної частини власного дисертаційного дослідження з метою впровадження в конкретній установі/зкладі;
- оцінити практичну дієвість морально-етичного кодексу науковця України в конкретній установі (зкладі) на відповідність принципам доброчесності (запобігання та уникнення плагіату), наукової порядності (дотримання авторських прав, уникнення наукового авторитаризму) та корпоративної етики в творчому колективі;
- закріпити вміння донесення результатів власного наукового дослідження світовій науковій громадськості у вигляді підготовленої доповіді на науковому семінарі, тез конференції, статті тощо.

Для опанування системою науково-практичних умінь та вирішення певних задач діяльності при здійсненні науково-практичних функцій аспірант повинен:

- виконувати індивідуальне завдання, видане керівником практики та узгоджене науковим керівником дисертаційної роботи;

- на підставі опрацювання навчальної та наукової літератури обґрунтовувати наукові висновки, надавати професійні рекомендації, застосувати знання при формуванні заходів щодо вирішення сучасних проблем та дотичні до них міждисциплінарних проектів;

- брати участь у раціоналізаторській та винахідницькій роботі, спрямованій на створення інформаційної безпеки умов функціонування закладів;

- розуміти основні закономірності розробки, обґрунтування та впровадження технологій в галузі гуманітарних наук та застосування їх в міждисциплінарних проектах в різних сферах діяльності установ, закладів;

- систематизувати матеріали для завершення дисертаційної роботи;

- оформити звіт з проходження наукової практики, затвердити його у керівника практики від закладу/установи, завірити печаткою і отримати письмовий відгук про результати проходження практики.

вміти:

- проводити пошук патентної та науково-технічної інформації стосовно досліджуваної задачі;

- використовувати фундаментальні закономірності у професійній діяльності;

- вміти застосовувати статистичні наукові методи при обробці експериментальних даних наукових досліджень в гуманітарній галузі;

- використовувати програмування для обробки експериментальних даних;

- проводити оптимізацію інформаційних технологій для реалізації комплексних інноваційних проектів у гуманітарній галузі;

- контролювати виконання заходів, оцінювати та забезпечувати якість виконуваних досліджень;

- оцінювати критерії оптимальності рішення з метою підготовки обґрунтованих проектів та програм;

- дотримуватись етики досліджень, а також правил академічної доброчесності в наукових дослідженнях та науково-практичній діяльності.

Програмні компетентності (ПК)

Загальні компетентності:

ЗК01. Здатність розв'язувати комплексні проблеми у галузі історії та археології на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності.

ЗК02. Здатність до генерування нових ідей, аналізу та синтезу цілісних знань, володіння сучасною методологією.

ЗК03. Здатність до організації та проведення оригінальних наукових досліджень.

ЗК04. Здатність визначати основні тенденції розвитку вітчизняної та зарубіжної історіографії і застосовувати досягнення світової історичної науки при проведенні власного наукового дослідження.

ЗК05. Здатність до формулювання нових підходів для вирішення теоретичних та практичних наукових завдань, формування навиків її емпіричного вирішення.

ЗК06. Знання стандартів та типу мислення, необхідних для наукового дослідження та опублікування його результатів, зокрема, критична обізнаність та інтелектуальна чесність.

ЗК07. Здатність до пошуку наукової інформації з різних джерел, її систематизації, критичного аналізу та узагальнення з використанням новітніх інформаційних технологій.

ЗК08. Здатність спілкуватися з науковою спільнотою з метою презентації результатів наукових досліджень та їх оприлюднення українською, англійською та/або іншою іноземною мовою.

ЗК09. Здатність володіти науковим стилем спілкування з представниками інших професійних груп різного рівня, готувати та обговорювати експертні висновки, презентації та науково-дослідні, грантові проекти.

ЗК10. Здатність представляти результати наукових досліджень у вигляді звітів, доповідей на симпозиумах, конференціях, наукових публікацій з використанням сучасних інформаційних технологій.

ЗК11. Здатність до налагодження співпраці та обміну інформацією з вітчизняними та іноземними науковими співтовариствами, спільно визначати цілі діяльності, планувати, обговорювати й реалізовувати проекти.

ЗК12. Здатність рецензувати публікації та презентації, а також брати участь у вітчизняних та/або міжнародних наукових дискусіях, висловлюючи та відстоюючи свою позицію.

ЗК13. Здатність до автономної і командної роботи.

ЗК14. Здатність до розуміння та прийняття етичних норм поведінки відносно інших людей; дотримання соціально відповідальної поведінки та усвідомленої громадянської позиції.

ЗК15. Здатність здійснювати науково-педагогічну діяльність у закладах вищої освіти та наукових установах.

Спеціальні компетентності спеціальності:

СК01. Грунтовні знання спеціальної області дослідження в поєднанні зі знаннями загальної наукової дискусії та внеску до індивідуальної історичної царини дослідження.

СК02. Здатність формулювати наукову проблему, робочі гіпотези, обирати найбільш релевантні методи, методики та підходи для здійснення досліджень в галузі історії та/або археології, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/або професійної практики.

СК03. Здатність до продукування нових ідей і розв'язання комплексних проблем у галузі професійної науково-педагогічної та дослідницько-інноваційної діяльності, здійснювати історичні та археологічні дослідження з визначеної тематики, в тому числі використовуючи методологічний інструментарій інших наук.

СК04. Здатність виконувати власні оригінальні дослідження, що дозволяють розв'язувати значущі наукові, соціальні, культурні, етичні проблеми, досягати наукових результатів, які створюють нові знання у сфері історії та/або археології та дотичних до них міждисциплінарних напрямів і можуть бути опубліковані у провідних наукових виданнях з історії та/або археології та суміжних галузей.

СК05. Здатність вільно оперувати найважливішими теоретико-методологічними поняттями і категоріями при дослідженні історичних та/або археологічних проблем, застосовувати на практиці класичні та новітні методи наукових досліджень.

СК06. Здатність виявляти специфіку в підходах до вирішення проблем в галузі історії та/або археології представників різних наукових напрямів і шкіл, критично осмислювати новітні досягнення історичної науки і розуміти відмінності історіографічних підходів у різних хронологічних, національних та транснаціональних контекстах.

СК07. Здатність визначати рівень об'єктивності фактологічної основи минулих подій в різних видах джерел і академічних текстів, встановлювати та оцінювати достовірність та репрезентативність джерельної інформації.

СК08. Здатність використовувати облікову інформацію з архіву, бібліотечні каталоги та сучасні цифрові інструменти та інформаційні технології для локалізації джерел та документального матеріалу, потрібного для здійснення власного оригінального наукового дослідження та професійної діяльності у сфері історії та археології.

СК09. Здатність ініціювати, розробляти і реалізовувати наукові проекти у галузі історичної науки та у професійній сфері діяльності, проявляти лідерство та автономність на всіх етапах їх реалізації.

СК10. Здатність усно і письмово презентувати та обговорювати результати наукових досліджень та/або інноваційних розробок у сфері історії та археології державною та іноземною мовами як на національному, так і на міжнародному рівні.

СК11. Здатність працювати в міжнародному контексті і реалізовувати спільні проекти у сфері історії та/або археології з європейськими та євроатлантичними інституціями.

СК12. Уміння планувати та ефективно використовувати час у науковій та педагогічній роботі, обирати та ефективно використовувати сучасні освітні технології, методи і засоби навчання з метою забезпечення високого рівня особистісного та професійного розвитку здобувача.

СК13. Здатність брати участь в організації науково-педагогічної роботи профільної кафедри, знати та розуміти принципи організації її роботи.

СК14. Здатність до історико-креативної діяльності в науково-інноваційній сфері та популяризації результатів наукових історичних та/або археологічних досліджень у публічному просторі.

СК15. Здатність дотримуватися етичних і моральних норм, а також правил академічної доброчесності в наукових дослідженнях та науково-педагогічній діяльності.

Програмні результати навчання (ПРН)

ПРН01. Мати передові концептуальні та методологічні знання про новітні напрямки історичних досліджень, зокрема, інтелектуальної історії, усної історії, регіональної історії, гендерної історії, історії повсякденності тощо, а також дослідницькі навички, достатні для проведення оригінального наукового дослідження на рівні останніх світових досягнень з історії та археології, отримання нових знань та/або здійснення інновацій.

ПРН02. Оперувати класичними та новітніми історичними концепціями, теоріями, принципами, методами історичних та археологічних реконструкцій, критично осмислювати їх, володіти термінологічним та понятійним апаратом історика, сучасними концептуальними та методологічними знаннями в галузі науково-дослідницької та професійної діяльності.

ПРН03. Планувати і виконувати оригінальні наукові дослідження з історії та/або археології з використанням сучасних інформаційних та комунікаційних технологій, дотриманням норм професійної і академічної етики, критично аналізувати результати власних досліджень і результати інших дослідників у контексті усього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної проблеми.

ПРН04. Застосовувати сучасні методи пошуку, локалізації, збору, опрацювання та аналізу наукової інформації за темою дисертаційного дослідження.

ПРН05. Здійснювати автономний науковий пошук, самостійний відбір і класифікацію сукупності історичних джерел, достатньої для реалізації дисертаційного дослідження, визначати рівень об'єктивності фактологічної основи в різних видах джерел, оцінювати їх достовірність та репрезентативність.

ПРН06. Виділяти невирішені проблеми і прогалини в історіографічному масиві наукової інформації, критично осмислювати концепції, наявні у фаховому методологічному та історіографічному дискурсі.

ПРН07. Обирати необхідний для дисертаційного дослідження категоріальний апарат, методологію, запроваджувати сучасні методи наукових досліджень для розв'язання широкого кола проблем і завдань у галузі історії та археології, застосовувати комплексний підхід до наукового дослідження.

ПРН08. Формулювати наукову проблему з огляду на ціннісні орієнтири сучасного суспільства та стан її наукової розробки, обґрунтовувати власну наукову концепцію.

ПРН09. Продувати нові ідеї і розв'язувати комплексні проблеми у галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності.

ПРН10. Вільно презентувати результати власних досліджень, наукові проблеми у сфері історії та археології державною та іноземною мовами усно та письмово, оприлюднювати результати досліджень у наукових публікаціях у фахових вітчизняних і провідних міжнародних наукових виданнях.

ПРН11. Ефективно спілкуватися і взаємодіяти в науковому просторі, зокрема, й міжнародному, для реалізації спільних проєктів, розв'язання різноманітних фахових вузькоспеціальних і загальних завдань у сфері історії та археології, розуміти і дотримуватися етики ділового спілкування.

ПРН12. Організовувати і здійснювати освітній процес у сфері історії та археології, його наукове, навчально-методичне та нормативне забезпечення, розробляти і викладати спеціальні навчальні дисципліни у закладах вищої освіти.

ПРН13. Застосовувати у науковій та педагогічній роботі новітні освітні технології, передові концептуальні та методологічні знання з історії, археології та інших галузей історичної науки, проявляти навички організаторської та управлінської діяльності.

ПРН14. Ініціювати, раціонально планувати і здійснювати розробку дослідницько-інноваційних проєктів, демонструвати лідерство та здатність як до автономної, так і командної роботи під час їх реалізації, до визначеності і наполегливості щодо поставлених завдань і взятих зобов'язань; здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

ПРН15. Висвітлювати історичні проблеми та популяризувати результати власних наукових досліджень у публічному просторі, публікувати наукові та науково-популярні тексти у ЗМІ, інформаційних ресурсах та ін.

ПРН16. Дотримуватись принципів наукової етики, не допускати плагіату, привласнення наукових ідей, фальсифікацій, діяти у відповідності до вимог інтелектуальної чесності та нетерпимості до порушення академічної доброчесності.

ПРН17. Реалізовувати стратегії дослідницького самовдосконалення та обирати засоби саморозвитку, демонструвати готовність до навчання упродовж життя, здатність адаптуватися до нових умов, до самоорганізації професійної діяльності; уміти визначати рівень особистісного і професійного розвитку.

3. Основні етапи наукової практики

Етапи практики	Години	Підтверджуючі документи
<u>Початковий:</u> - узгодження з науковим керівником аспіранта та керівником практики від університету бази практики (заклад, установа, кафедра); - отримання індивідуального завдання та календарного плану для наукової практики за специфікою структури установи/закладу бази практики; - інструктаж з техніки безпеки; - заповнення індивідуального плану аспіранта.	10	Наказ про проходження наукової практики, індивідуальне завдання на практику, індивідуальний план
<u>Основний:</u> - ознайомитися з необхідною документацією закладу/установи; - провести аналіз патентної та науково-технічної інформації стосовно поточних задач закладу/установи, провести аналіз ближчих аналогів, схем, конструкцій тощо; - оцінити науково-практичний рівень власного дисертаційного дослідження в процесах закладу / установи; - запропонувати результати практичної частини власного дисертаційного дослідження в якості варіанта вирішення та отримати акт впровадження/апробації результатів дисертації;	40	Звітні документи, фахові статті, тези

- презентаційне представлення в наочній формі практичної частини власного дисертаційного дослідження з метою впровадження/апробації; - власна оцінка доброчесності (запобігання та уникнення плагіату), наукової порядності та корпоративної етики в творчому колективі бази практики; - підготовка доповіді на науковому семінарі, тез конференції, статті тощо за проблемною тематикою закладу/установи; - обробка та аналіз отриманої інформації, формування звіту з наукової практики, підпис керівника від підприємства		
Кінцевий: - оформлення та підписання звіту з наукової практики аспірантом, науковим керівником, завідувачем кафедри; - захист звіту з наукової практики	10	Звіт про наукову практику
Всього	60	

Під час проходження наукової практики передбачені консультації аспіранта з науковим керівником, завідувачем бази практики (кафедри) та керівником практики. Консультації є обов'язковими на початковому і кінцевому етапах наукової практики, за потребою на основному етапі щодо узгодження видів роботи аспіранта тощо.

4. Атестація з наукової практики

Після закінчення практики аспірант складає письмовий звіт і здає його керівнику практики від університету на перевірку. Захист звіту, підписаного науковим керівником аспіранта, керівником практики від університету та завідувачем відділу докторантури, аспірантури проводиться в терміни які відділом докторантури, аспірантури.

Звіт з наукової практики аспірант захищає публічно в аудиторії серед групи інших аспірантів-практикантів, за присутності наукового керівника аспіранта, керівника практики від університету та завідувача відділу докторантури, аспірантури.

Звіт аспіранта повинен включати:

1. Представлення індивідуального завдання для наукової практики за специфікою структури установи\закладу бази практики та календарного плану проходження практики;

2. Паперовий варіант звіту з наукової практики, який містить:

- вступна частина звіту: результат ознайомлення з проектною, технічною і діловою документацією закладу\установи бази практики (5 стор.).

- аналітична частина звіту: оцінка науково-практичного рівня власного дисертаційного дослідження в процесах закладу/установи бази практики (до 15 стор.).

- корпоративна частина звіту: власна оцінка доброчесності (запобігання та уникнення плагіату), наукової порядності (дотримання авторських прав, уникнення наукового авторитаризму) та корпоративної етики в творчому колективі (до 5 стор.),

- презентаційна частини звіту: представлення в наочній формі практичної частини власного дисертаційного дослідження з метою впровадження/апробації.

Презентація в PowerPoint . (7 слайдів/стор.)

Загальний обсяг звіту з наукової практики – 25-30 стор.

3. Додатково представляються:

- статті, тези, доповіді: текстові матеріали (друковані видання, електронні версії видань, тексти, що прийняті до друку, тощо) для виступу на науковому семінарі, конференції тощо за проблемною тематикою закладу/установи бази практики;

- проект анотації дисертації доктора PhD: анотація дисертації має досить ґрунтовно розкривати зміст дисертації за розділами та містити англomовний переклад;
- заявки на винахід, заявки на деклараційний патент, заявки на авторське право на твір, заявки на охоронні документи на об'єкти права інтелектуальної власності, тощо за проблемною тематикою закладу/установи бази практики;
- акти впровадження/апробації, які запропоновані за результатами практичної частини власного дисертаційного дослідження в якості варіанта вирішення проблем в процесах конкретної установи (закладу) – бази практики.

Загальні вимоги до структури та оформлення звіту з наукової практики

1. Структура звіту

Звіт про проходження наукової практики повинен включати наступні структурні елементи: індивідуальне завдання з наукової практики та календарним планом (додаток А), титульний аркуш (додаток Б), зміст, вступ, основна частина (результати і аналіз виконаного плану робіт), висновок, список використаних джерел, додатки (при необхідності).

2. Вимоги до змісту основних розділів звіту:

Звіт повинен бути надрукований на комп'ютері через 1,5 інтервалу шрифтом Times New Roman, кегль – 14, розміри полів: верхнє, ліве і нижнє – 20 мм, праве – 10 мм. Кожен розділ звіту, починаючи з змісту, необхідно починати з нового аркуша. Кожен розділ нумерується. Рекомендований обсяг звіту – 25-30 сторінок формату А4. У звіт можуть бути включені додатки, обсягом не більше 2 сторінок, які не входять в загальну кількість сторінок звіту.

Титульний аркуш оформлюється відповідно до ДСТУ.

Перенесення слів на титульному аркуші не допускається. Крапка в кінці заголовка не ставиться.

У список використаних джерел включається література, що склала дійсну базу роботи, не менше 10 джерел, в тому числі нормативні акти, інформація електронних видань. Нумерація джерел проводиться за алфавітом.

Загальні вимоги до структури та оформленню презентації

За результатами отриманих знань під час вивчення дисципліни «Управління науковими проектами» аспірант повинен проявити майстерність щодо умінь переконливого презентаційного представлення в наочній формі практичної частини власного дисертаційного дослідження з метою впровадження в конкретній установі/закладі. Презентація надається за програмним редактором в Microsoft PowerPoint.

Рекомендована кількість слайдів – 7.

Рекомендований перелік слайдів надається:

1. Установа, в якій аспірант виконав Освітньо-наукову програму третього освітньо-наукового рівня вищої освіти, назва дисертаційної роботи на здобуття ступеня доктора філософії, шифр та назва спеціальності, ПІБ аспіранта, наукова ступінь, вчене звання, посада наукового керівника ПІБ.
2. Мета і завдання дослідження. Методи дослідження.
3. Об'єкт дослідження. Предмет дослідження.
4. Наукова новизна одержаних результатів.
5. Загальна структура роботи.
6. Практичне значення одержаних результатів.
7. Апробація результатів дисертації.

Загальні вимоги до структури та оформленню анотації дисертації

Анотація дисертації має досить ґрунтовно розкривати зміст дисертації, а ньому не повинно бути надмірних подробиць, з також інформації, якої нема в дисертації. За обсягом анотація не може бути меншим ніж 0,7 авторського аркуша та не перевищувати 0,9 авторського аркуша для дисертації доктора PhD при друкуванні одинарним інтервалом із використанням текстового редактора Word з розміщенням від 40 до 44 рядків на сторінці.

Анотація в повинна розкривати наступні питання:

Актуальність теми. Шляхом критичного аналізу та порівняння з відомими розв'язаннями проблеми (наукової задачі) обґрунтовують актуальність і доцільність роботи для розвитку відповідної галузі науки чи виробництва. Висвітлення актуальності не повинно бути багатослівним. Досить кількома реченнями висловити головне – сутність проблеми або наукового завдання.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Коротко викладають зв'язок обраного напрямку досліджень з планами організації, де виконана робота, а також з галузевими та (або) державними планами та програмами. Обов'язково зазначають номери державної реєстрації науково-дослідних робіт, базових для підготовки та подання дисертаційної роботи, а також роль автора у виконанні цих науково-дослідних робіт.

Мета і завдання дослідження. Формулюють мету роботи і завдання, які необхідно вирішити для досягнення поставленої мети. Не слід формулювати мету як «Дослідження...», «Вивчення...», тому що ці слова вказують на засіб досягнення мети, а не на саму мету.

Об'єкт дослідження – це процес або явище, що породжує проблемну ситуацію й обране для вивчення.

Предмет дослідження міститься в межах об'єкта. Об'єкт і предмет дослідження як категорії наукового процесу співвідносяться між собою як загальне і часткове. В об'єкті виділяється та його частина, яка є предметом дослідження. Саме на нього спрямована основна увага дисертанта, оскільки предмет дослідження визначає тему дисертаційної праці, яка визначається на титульному аркуші як її назва.

Методи дослідження. Подають перелік використаних методів дослідження для досягнення поставленої в роботі мети. Перераховувати їх треба не відірвано від змісту роботи, а коротко та змістовно визначаючи, що саме досліджувалось тим чи тим методом. Це дасть змогу пересвідчитися в логічності та прийнятності вибору саме цих методів.

Наукова новизна одержаних результатів. Подають коротку анотацію нових наукових положень (рішень), запропонованих здобувачем особисто. Необхідно показати відмінність одержаних результатів від відомих раніше, описати ступінь новизни (вперше одержано, удосконалено, дістало подальший розвиток). Кожне наукове положення чітко формулюють, виокремлюючи його основну сутність і зосереджуючи особливу увагу на рівні досягнутої при цьому новизни.

Сформульоване наукове положення повинно читатися і сприйматися легко й однозначно (без нагромадження дрібних і таких, що затемнюють його сутність, деталей та уточнень). У жодному випадку не можна вдаватися до викладу наукового положення у вигляді анотації, коли просто констатують, що в дисертації зроблено те й те, а сутності і новизни із написаного виявити неможливо. Подання наукових положень у вигляді анотацій є найбільш поширеною помилкою здобувачів при викладенні загальної характеристики роботи. До цього пункту не можна включати опис нових прикладних (практичних) результатів, отриманих у вигляді способів, пристроїв, методики, схем, алгоритмів. Слід завжди розмежовувати одержані наукові положення і нові прикладні результати, що впливають з теоретичного доробку дисертанта.

Усі наукові положення з урахуванням досягнутого ними рівня новизни є теоретичною основою (фундаментом) вирішеної в дисертації наукової задачі або наукової проблеми. Насамперед за це здобувачеві присуджується науковий ступінь.

Практичне значення одержаних результатів. У дисертації, що має теоретичне значення, треба подати відомості про наукове використання результатів досліджень або рекомендації щодо їх використання, а в дисертації, що має прикладне значення — відомості про практичне застосування одержаних результатів або рекомендації, як їх використати. Відзначаючи практичну цінність здобутих результатів, необхідно подати інформацію про ступінь їх готовності до використання або масштабів використання. Необхідно дати короткі відомості щодо впровадження результатів досліджень із зазначенням назв організацій, в яких здійснена реалізація, форм реалізації та реквізитів відповідних документів.

Особистий внесок здобувача. У випадку використання в дисертації ідей або розробок, що належать співавторам, разом з якими були опубліковані наукові праці, здобувач повинен відзначити цей факт у дисертації та в авторефераті з обов'язковим зазначенням конкретного особистого внеску в ці праці або розробки.

Апробація результатів дисертації. Вказується, на яких наукових з'їздах, конференціях, симпозиумах, нарадах оприлюднено результати досліджень, викладені у дисертації.

Публікації. Вказують, у скількох монографіях, статтях у наукових журналах, збірниках наукових праць, матеріалах і тезах конференцій, авторських свідоцтвах опубліковані результати дисертації.

Ключові слова. Слова або стійкі словосполучення із тексту анотації, які з точки зору інформаційного пошуку несуть смислове навантаження.

5. Методи навчання

Таблиця 1

Матриця відповідності програмних результатів навчання дисципліни методів навчання

<i>Програмні результати навчання ОНП</i>	<i>Методи навчання</i>
<i>1</i>	<i>2</i>
ПРН01. Мати передові концептуальні та методологічні знання про новітні напрямки історичних досліджень, зокрема, інтелектуальної історії, усної історії, регіональної історії, гендерної історії, історії повсякденності тощо, а також дослідницькі навички, достатні для проведення оригінального наукового дослідження на рівні останніх світових досягнень з історії та археології, отримання нових знань та/або здійснення інновацій.	Дискусійний, дослідницький, частко-пошуковий
ПРН02. Оперувати класичними та новітніми історичними концепціями, теоріями, принципами, методами історичних та археологічних реконструкцій, критично осмислювати їх, володіти термінологічним та понятійним апаратом історика, сучасними концептуальними та методологічними знаннями в галузі науково-дослідницької та професійної діяльності.	Проблемного викладу, дискусійний, дослідницький, частко-пошуковий
ПРН03. Планувати і виконувати оригінальні наукові дослідження з історії та/або археології з використанням сучасних інформаційних та комунікаційних технологій, дотриманням норм професійної і академічної етики, критично аналізувати результати власних досліджень і результати інших дослідників у контексті усього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної проблеми.	Пояснювально-ілюстративний, дискусійний, дослідницький, частко-пошуковий
ПРН04. Застосовувати сучасні методи пошуку, локалізації, збору, опрацювання та аналізу наукової інформації за темою дисертаційного дослідження.	Пояснювально-ілюстративний, дискусійний, дослідницький, частко-пошуковий

1	2
ПРН05. Здійснювати автономний науковий пошук, самостійний відбір і класифікацію сукупності історичних джерел, достатньої для реалізації дисертаційного дослідження, визначати рівень об'єктивності фактологічної основи в різних видах джерел, оцінювати їх достовірність та репрезентативність.	Проблемного викладу, дискусійний, дослідницький, частко-пошуковий
ПРН06. Виділяти не вирішені проблеми і прогалини в історіографічному масиві наукової інформації, критично осмислювати концепції, наявні у фаховому методологічному та історіографічному дискурсі.	Дискусійний, дослідницький, частко-пошуковий
ПРН07. Обирати необхідний для дисертаційного дослідження категоріальний апарат, методологію, запроваджувати сучасні методи наукових досліджень для розв'язання широкого кола проблем і завдань у галузі історії та археології, застосовувати комплексний підхід до наукового дослідження.	Проблемного викладу, дискусійний, дослідницький, частко-пошуковий
ПРН08. Формулювати наукову проблему з огляду на ціннісні орієнтири сучасного суспільства та стан її наукової розробки, обґрунтовувати власну наукову концепцію.	Проблемного викладу, дослідницький, частко-пошуковий
ПРН09. Продувати нові ідеї і розв'язувати комплексні проблеми у галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності.	Проблемного викладу, дискусійний, дослідницький
ПРН10. Вільно презентувати результати власних досліджень, наукові проблеми у сфері історії та археології державною та іноземною мовами усно та письмово, оприлюднювати результати досліджень у наукових публікаціях у фахових вітчизняних і провідних міжнародних наукових виданнях.	Пояснювально-ілюстративний, дослідницький, частко-пошуковий
ПРН11. Ефективно спілкуватися і взаємодіяти в науковому просторі, зокрема, й міжнародному, для реалізації спільних проєктів, розв'язання різноманітних фахових вузькоспеціальних і загальних завдань у сфері історії та археології, розуміти і дотримуватися етики ділового спілкування.	Дискусійний, дослідницький, частко-пошуковий
ПРН12. Організовувати і здійснювати освітній процес у сфері історії та археології, його наукове, навчально-методичне та нормативне забезпечення, розробляти і викладати спеціальні навчальні дисципліни у закладах вищої освіти.	Пояснювально-ілюстративний, дискусійний, дослідницький
ПРН13. Застосовувати у науковій та педагогічній роботі новітні освітні технології, передові концептуальні та методологічні знання з історії, археології та інших галузей історичної науки, проявляти навички організаторської та управлінської діяльності.	Пояснювально-ілюстративний, дослідницький, частко-пошуковий
ПРН14. Ініціювати, раціонально планувати і здійснювати розробку дослідницько-інноваційних проєктів, демонструвати лідерство та здатність як до автономної, так і командної роботи під час їх реалізації, до визначеності і наполегливості щодо поставлених завдань і взятих зобов'язань; здатність діяти соціально відповідально та свідомо.	Пояснювально-ілюстративний, проблемного викладу, дискусійний, дослідницький,

	частко-пошуковий
ПРН15. Висвітлювати історичні проблеми та популяризувати результати власних наукових досліджень у публічному просторі, публікувати наукові та науково-популярні тексти у ЗМІ, інформаційних ресурсах та ін.	Пояснювально-ілюстративний, проблемного викладу, дослідницький
ПРН16. Дотримуватись принципів наукової етики, не допускати плагіату, привласнення наукових ідей, фальсифікацій, діяти у відповідності до вимог інтелектуальної чесності та нетерпимості до порушення академічної доброчесності.	дослідницький, частко-пошуковий
ПРН17. Реалізовувати стратегії дослідницького самовдосконалення та обирати засоби саморозвитку, демонструвати готовність до навчання упродовж життя, здатність адаптуватися до нових умов, до самоорганізації професійної діяльності; уміти визначати рівень особистісного і професійного розвитку.	Дискусійний, дослідницький, частко-пошуковий

6. Критерії оцінювання та засоби діагностики результатів навчання

Звіт з наукової практики, який виконаний відповідно до визначених вимог, допускається до захисту. На захисті аспірант повинен розкрити основний зміст наукової роботи, яку він виконував протягом навчального року, виділити проблемні аспекти, обґрунтувати свої висновки, відповісти на запитання керівника практики. Остаточна оцінка за звіт виставляється за результатами захисту.

За результатами захисту звіту з наукової практики аспірант отримує оцінку («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»), яку керівник практики виставляє в екзаменаційну відомість.

Оцінка «відмінно» виставляється аспіранту, який показав всебічні, систематизовані, глибокі знання з питань і вміння впевнено застосовувати їх на практиці при вирішенні конкретних завдань, правильно обґрунтував прийняття рішень, використана професійна термінологія, отримав по всіх формах поточного контролю максимальну кількість балів (представив додаткові матеріали до звітності), якщо виконані всі вимоги до написання звіту: зміст розділів відповідає своїй назві, зібрана повноцінна, необхідна інформація, витриманий обсяг; висновки обґрунтовані, дотримані вимоги до зовнішнього оформлення.

Оцінка «дуже добре», виставляється, якщо зібрана необхідна інформація, але не в повному обсязі, є незначні відхилення від вимог до оформлення.

Оцінка «добре» виставляється аспіранту, якщо він твердо знає матеріал, грамотно і по суті викладає його, вміє застосовувати отримані знання на практиці, але допускає у відповіді деякі неточності, які може усунути за допомогою додаткових питань викладача (представив окремі додаткові матеріали до звітності), якщо основні вимоги до звіту виконані, але при цьому допущені недоліки. Зокрема, є неповнота матеріалу; не витримані обсяги звіту; є упущення в оформленні, висновки поверхневі.

Оцінка «задовільно» виставляється аспіранту, який показав фрагментарний, розрізнений характер знань, недостатньо правильні формулювання базових понять і може застосовувати отримані знання за зразком в стандартній ситуації (не представив додаткових матеріалів до звітності), якщо є істотні відступи від вимог до звіту. Зокрема: розділи звіту висвітлені лише частково; допущені помилки у звіті; висновки поверхневі, є упущення в оформленні.

Оцінка «достатньо», виставляється, якщо інформація і інші дані уривчасті і висвітлені частково, завдання практики розкрито частково, відсутні висновки, в звіті недотримані вимоги.

Оцінка «незадовільно» виставляється аспіранту, який не знає більшої частини основного змісту питань, допускає грубі помилки у формулюваннях основних понять і не вміє використовувати отримані знання при вирішенні типових практичних завдань (не представив жодних додаткових матеріалів до звітності), якщо завдання практики не розкрито в звіті, використана інформація й інші дані уривчасті, відображена інформація не містить посилань на джерела інформації або звіт не представлений зовсім.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
67-74	D	задовільно	
60-66	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

Список використаних джерел:

1. Академічна доброчесність: інформаційний бюлетень: <https://www.skeptic.in.ua/bulletin/>
2. Верховна Рада України : офіційний веб-сайт : Бібліотечно бібліографічні ресурси : Бібліографічний моніторинг. Режим доступу до електронних документів : <http://portal.rada.gov.ua/rada/control/uk/index>.
3. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського : Система каталогів і картотек. Режим доступу до електронних документів : http://www.nbuv.gov.ua/db/library_db.html.
4. Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії від 12.01.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/44-2022-%D0%BF#Text>
5. Про затвердження Вимог до оформлення дисертацій : наказ М-ва освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. Інформаційний збірник та коментарі Міністерства освіти і науки України. 2017. № 4. С. 75–84.
6. Сайт Міністерства освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/ua>

Додаток А**Зразок оформлення індивідуального завдання та календарного плану****ЧОРНОМОРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПЕТРА МОГИЛИ**

Факультет _____

Кафедра _____

Ступінь вищої освіти: доктор філософії

Галузь знань: _____

Спеціальність: _____

Освітньо-професійна програма: _____

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____

_____ д-р істор. наук, ПБ

«_» _____ 202_ року

**ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ НАУКОВІ ПРАКТИКИ
здобувача третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти****ПБ**1. Керівник наукової практики: доктор економічних наук, професор Ужва А.М.

2. Строк подання звіту з наукової практики: _____

3. Метою наукової практики є:

4. Дата видачі завдання _____

5. Зміст наукової практики _____

Здобувач

ПБ

«_» _____ 202_ року

*Відгук і оцінка роботи здобувача на практиці*_____

_____Керівник практики від кафедри _____ **ПБ**

Дата складання заліку „_” _____ 20__ року

Оцінка: за національною шкалою _____

кількість балів _____

за шкалою ECTS _____

Керівник наукової практики _____ Ужва Алла Миколаївна

Зразок титульного листа

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
ЧОРНОМОРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПЕТРА МОГИЛИ

Факультет _____

Кафедра _____

ЗВІТ

про проходження наукової практики

здобувача третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти

ПІБ _____

Ступінь вищої освіти: доктор філософії

Галузь знань: _____

Спеціальність: _____

Освітньо-наукова програма: _____

«ПОГОДЖЕНО»

Завідувач кафедри _____
доктор _____ наук, професор

ПІБ

Керівник наукової практики:
завідувач відділу аспірантури,
доктор економічних наук, професор

А.М. Ужва

Керівник практики від кафедри _____:
доктор історичних наук, професор

ПІБ